

Szerkesztőség és kiadó hivatal
 Hely: SIMONFFY-ház a város-
 házával szemben

HIRDETMEŊYEK.

Előfizetési pénzek és a kiadás körüli panaszok
 valamint a lap szellemi részét illető
 minden közlemények ide intézendők

Bérmentellen levelek csak ismert kezektől
 fogadtatnak el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.
 A SZABADELVŐ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:	
Egész évre	10 ft — kr
Félévre	5 ft —
Negyedévre	2 ft 50
Egy hóra	1 ft —

Hirdetési díj:

Öt-hasáboptitisor egyszeri beiktatásáért 5 kr
 Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr
 Nyitlító 4 hasáboptitisoráért 20 kr.

XI. évfolyam. 1884.

Debreczen. Hétfő, május 26.

102. szám.

Kiss Lajos országgyűlési képviselő beszámolója.

Debreczen, május 26.

A debreczeni szabadelvű párt mozgalmi zajtalanul csendben vették kezdetüket. — Zene, bandérium, utcai csődület stb. nem volt.

Mi a szabadelvű párt mozgalmait jobban is szeretjük csendben mederben látni. Fogadtuk képviselőnk tárt karokkal és igaz szeretettel, meghallgattuk a komoly, tárgyilagos beszédet, hozzá illő komolysággal. A beszédet egész terjedelmében közöljük, s a választó polgárok ismételve meggyőződhetnek róla, hogy az nem bombasztikus üres frázisokból áll, melyek a hallgató közönség káprázatására szoktak elmondani, hanem oly megoldhatatlan tények felsorolásának láncolata, melynek a józan megfontolással bíró s a valódi érdemet megítélni tudó emberben teljes megnyugvást és méltányoló elismerést kell felébredni.

Nem czélunk ezuttal a beszéd taglalásába bocsátkozni, nem is feladatunk az, majd alkalmilag vissza fogunk még térni annak egyes valóban magvas, és a legnagyobb méltánylást érdemlő pontjaira.

A tegnapi nap politikai fontossága volt, mert városunk törhetlen jellemű, köztisztelőben megőszült fia az, ki politikai küldetéséről számot adott. Kiss Lajos az, ki talán a parlament összes képviselői között páratlanul áll, midőn arra küldte az országgyűlésre, már 12 éven át, — Ennek adott kifejezést rövid, megragadó beszédben Jóna Dániel polgártársunk is.

A városháza nagy terme színig megtelt választó polgárokkal, s Fráter Imre pártelnök azon indítványra, hogy Kiss Lajos képviselőnk hazaérkezvén, beszámoló beszédének megtartására körünkbe hívassék, egyhangú helyesléssel fogadtatott és a képviselő urért négytagú küldöttség: Csanak József, Serly Ede, Dr. Popper Alajos és Balla Mihály menesztetett. A küldöttség eljárásáról Dr. Popper Alajos ur adott számot.

Kiss Lajos országgyűlési képviselőnk a terembe érkeztek lelkes éljenzéssel fogadtatott, melynek lecsillapultával Fráter Imre elnök ur üdvözölte őt e szavakkal:

Fráter Imre üdvözlő beszéde

Tisztelt polgártárs!

Szeretettel volt országgyűlési képviselőnk! Fogadja ön mindenek előtt, Debreczen város második választó kerülete, itt egybe gyűlt választó polgárainak legszívesebb üdvözlését, és egyszersmind a felelti örömeinek nyilvánítását, hogy szíves volt ön, országgyűlési működéséről, beszámoló beszédének megtartására magát elhatározni, s e végből közöttünk megjelenni.

Örömlünk fejezzük ki a felett, nem azért, mintha ebben, talán egy újabb bizonyítványát keresnők az ön hazafiságának, — mert hiszen mi figyelemmel kísértük és is merjük az ön parlamenti összes működését, mi ismerjük az ön szívének minden dobbanását, — és tudjuk hogy összes működése, s szíve minden dobbanása egyedül a haza és a város javára és felvirágzására volt mindunkor irányozva; — de örülünk igenis azért hogy azon szívéllyel viszony és kapcsol, mely közöttünk oly hosszú időn keresztül, oly szerencsésen fennáll, az által bizonyára még erősebbé s szilárdabbá fog kétségtelenül kifejlődni.

Azért nincs, miért immorálnom e téren. szíves készséggel adom által önnek a szót, csak egy óhajtnak kívánok még kifejezést adni; — hogy a mindenható Isten önt a hazának, és a városnak javára és dicsőre sokáig éltesse!!

E rövid melegszerző üdvözlő beszéd után csendben kezdte meg és egyre fokozódó lelkesedés mellett mondta el beszámolóját Kiss Lajos, kinek szavait a polgárság éljenzése gyakran szakította meg. A tartalomdus magvas beszéd így hangzik:

Kiss Lajos beszámolója.

Tisztelt választó polgártársaim.

Midőn az 1875. év június 14-én önök előtt megjelentem a végett, hogy kifejtsem azon indokokat, melyek engem arra bírtak, hogy a szabadelvű párt megalakításának szükségessége előtt meghajoljak, tisztelt választóim helyeslése mellett adtam kifejezést azon hitemnek és meggyőződésnek, hogy hazánk közügyeinek jobbra fordulását és állami léte biztosításának kezdetét, méltán fogja az utókor azon időponttól számítani, melyben megalakult utóda azon régi szabadelvű pártnak, mely egy fél század alatt kifejtett erejével és soha lankadást nem ismert hazafias törekvéssel hazánkat az önálló államok sorába visszahelyezte és az európai színvonalra való emelkedés nagy munkájához a biztos alapot előkészítette.

És most, midőn ismét azért jelenek meg önök előtt, hogy megbízatásomban eljárásomat bíralatuk alá bocsássam, tisztem azt hazafiai önzérem az ön nyilatkozatával, hogy az akkor kifejezett reményemben legkevésbé sem csalókoztam, sőt azt eddig is legnagyobb részben megvalósultnak láttam. Annál fogva azt hiszem, hogy azon képviselői eljárásom helyességét, miszerint a szabadelvű pártban úgy, mint általában, azon országgyűlés alatt is híven és állhatatosan megmaradtam, az által fogom legalaposabban indokolni, ha a szabadelvű párt által támogatott kormány alakításának és 9. éves működésének eredményére, habár csak nagy vonásokban rámutatok. Mivel azonban néhány hóval ezelőtt ugyanezen tárgyról nyilatkoztam önök előtt, előre becsinátott kell kénem, ha nem leszek képes az ismétlést kikerülni.

Legelső és fő érdeme a szabadelvű kormány az, hogy hazánktól a háboru pusztításait távol tartani tudta és az által időt nyert arra, hogy mind maga, mind az országgyűlés teljes munkásságát hazánk bonyolódott viszonyainak rendezésére és szükséges reformok keresztül vitelére fordíthatta.

Elérte pedig ezt az által, hogy a monarchia külpolitikájára törvényeink értelmében megillető befolyását felhasználva, hozzá járult azon közép európai békeszövetség megalakításához, melyhez később Olaszország is csatlakozott és ezáltal oly politikai helyzet létrejöttét segített elő, mely emberi számítás szerint az európai béke fentartását hosszú időre biztosította.

Ezen béke éveket pedig nem mulasztotta el a kormány felhasználni arra, hogy az előtte álló számos nagy és nehéz feladatok megoldását a legnagyobb erélyességgel eszközölje.

Ezek közt legnehezebb, de egyszersmind leghalaszthatlanabb feladat volt hazánk kétségbe ejtő pénzügyi helyzetének rendezése.

Nem akarom a tisztelt választókat számok halmazának felsorolásával fárasztani, mert tudom, hogy felette könnyű a számokat úgy csoportosítani, hogy azok az igazsággal ellenkező eredményt mutassanak ki. De tudom azt is, hogy a valódi tények ellenében hiába való minden declamatio, mert az igazság végre is utat tör magának minden átkoskodásokon keresztül. Én tehát egyedül mindenki előtt tudvalevő tényekre fogok hivatkozni és csak egyszerűen ismétlem azt, mit a múlt év november havában önök előtt mondani szerencsém volt, hogy ezen kormány vezetése mellett hazafias áldozatok árán eljutott nemzetünk odn, hogy már ezen évben rendes költségvetésben kiadásait bevételeiből teljesítheti, és csak azon beruházások költségeinek fedezésére lesz kénytelen hitel igénybe venni, melyeket közgazdasági fejlődésünk legnagyobb hátramaradása nélkül elhalasztani nem lehetett.

Mindenekelőtt tudva levő tény az, hogy a szabadelvű kormány hazánkat a küszöbön álló pénzügyi bukástól és ezáltal az állami és nemzeti megsemmisüléstől megmentette nemcsak, hanem az ország egészben semmivé tett hitelét is fényesen helyreállította. A 150 millió uszoris adósságot lefizette és a helyett olcsó és biztos rente kölcsönt kötött. Erre nézve azonban szükségesnek tartom a

t. választóknak figyelmébe ajánlani azon nevezetes körülményt, hogy ezen szerencsés pénzügyi művelet megkötése a Boszniába való bevonulás után történt, a mi kétségbevonhatatlanul bizonyítja azt, hogy a pénzpiac és annak élén álló, az európai politikai viszonyok állásáról legalaposabb értesüléssel bíró pénzemberek az annyira kárhözottatott Boszniába való bevonulást nemcsak nem helytelenítették, hanem azt hazánk állami és pénzügyi jövőjének consolitiójára elkerülhetetlenül szükséges lépésnek tartották, és ezen nézetek ösztönöségét olcsó pénz adásával tényleg is bebizonyították.

Még bővebben is bebizonyították az által is, hogy az eddig hat százalékos jövedelmező kötvényeknek négy százalékosra való átváltoztatását készségesen elfogadták, mi által államunkat évenkénti 3 1/2 millió kamat fizetéstől szabadították meg.

De nemcsak az állami hitelt állította helyre, hanem a magánhitel viszonyokat is a legnagyobb mérvben megjavította. Hogy már ma Magyarországon pénz szűkérel és pénz hiányról panaszokdni joggal nem lehet, bizonyítja azon összegek roppant nagysága, melyek a kötött szerződés folytán az osztrák magyar banknál, és hazánk csaknem minden részében létező nagyszámú takarékpénztárak és mindentféle pénzügyintézeteknél összegyűlve a magyar honpolgárok rendelkezésére állanak. De tényleg és legjobban bizonyítja a hitelviszonyok megjavítását azon kamat olcsósága, mely mellett a kölcsönhöz juthatni, vagy a pénzügyintézeteknél pénzt elhelyezni lehetséges.

A magán hitelviszonyok javulására sokat tett még az is, hogy az eddig ország-szerzte pusztító, oly számos hazánktól tönkre juttatott uszora az újabb törvény által oly szoros határok közé szorítottatott, hogy a törvény életbe lépte óta csak egyetlen egy oly eset jutott előtérbe, melyben a meghárosított bírósághoz volt kénytelen folyamodni.

Páriuzamosan az állami és magán pénzügyi viszonyaink rendezésére tett sikeres intézkedésekkel a törvényhozás és kormány minden igyekezetével arra törekedett, hogy az adó az ország lakosaira nézve elviselhetővé és igazságossá tévessék.

Az adókezelés egyszerűbbé tétetett és ez által annak sok hiányain már eddig is segítve lett.

A közadózási bíróságok felállításával pedig biztos mód nyújtott az adófizetőknek, hogy azon esetben, ha bármiképen törvényszabta kötelezettségükön felül terheltenének, ezen bíróságoknál oltalmat és orvoslást nyerhessenek.

A kataszter által a földadónak igazságosabban és arányosabban leendő felosztását kívánta a kormány és törvényhozás elérni, erre nézve azonban szükségesnek látok két észrevételt tenni és a t. választók figyelmébe ajánlani.

Az egyik az, hogy az ország által viselendő egész földadó mennyisége egy határozott összegben törvény által lévén megállapítva, bármennyire felcsigáztatnak is egyes vidékek, vagy adófizetők földadóját, abból az állam kincstárra legkisebb több bevétel sem származhatnék, annál fogva a kincstárnak érdeke legkevésbé sem indokolható, hogy a túlságosan felcsigázott adófizetők a helyes mértékre le ne szállítsanak.

A másik észrevétel pedig az, hogy az adózóknak tudomására jutott adóösszeg nem bevégzett és változhatatlan tény, sőt ha az adófizetők kebeléből a hatóságok által választott bizottság munkálataiban bármilyen hiba történt is, törvény által van gondoskodva arról, hogy mindenki reclamatio utján, adófizetők által alakított bizottság előtt azokat kiigazíttathassa.

A pénzügyminiszter ur pedig ünneplésen kijelentette, hogy ő maga részéről mindent meg fog tenni, a mi az ő hatáskörébe tartozik, hogy igazolandó minden panasz orvoslást nyerjen. Mely nyilatkozatát magok az e tárgyban panaszt és vádat emelt képviselők is megnyugvással vették tudomásul.

Kormányunk, szemben azon nagy mérvben elterjedt nézettel, hogy jó közigazgatást csak kivézetett tisztviselők által lehet eszközölni, a közigazgatás terén megtett mindent, hogy az ősi municipális rendszert a parlamentaris felelős kormányzattal összehangosítsa, és az újabb kifejtett viszonyok és igényeknek megfelelővé tegye. — E

végelt léptetőfött életbe a közigazgatási bizottságok intézménye és e zebből hozott a tisztviselők qualificatiójáról szóló törvény. Ezeknek későbbben érezhető hatásától remélhetik az önkormányzat hívei, hogy hazánk megmenthető lesz a burokratia behozatalától, melynek mind fény-, mind árnyoldalait volt alkalmunk a Bach időben tapasztalatból megismerni.

Az Európászerte csaknem mindenütt oly nagy mérvben veszélyeztetett közbiztonság érdekében a gendarmeria felállítását által már eddig is érezhető javulás éreztett el.

Jó közlekedési rendszer nélküli a földmívelés, ipar és kereskedelem felvirágzása nem is képzelhető. A legnagyobb áldozatokkal és éveken át lankadatlanul folytatott erőfeszítéssel már ma sikerült kormányunknak egy valódi magyar és hazánk érdekeinek előmozdítására irányzott vasuti politikát inauguralni, úgy, hogy a legfőbb kivitelem két közvetítő vasutak vagy a kormány közvetlen igazgatása, vagy oly szoros ellenőrzése alatt állanak, hogy hazánk érdekeivel ellentétes befolyások a vasutaknál megvannak szüntetve.

Sikerült forgalmunkat a tengerrel egyes összeköttetésbe hozni és a fumei kikötőnek folytonos áldozatokkal eszközölt kibővítése és kiépítése és a Adria magyar. gözhajó társaságunk ország támogatásával történt létrehozásával a napról-napra örvendetes mérvben növekedő tengeri kereskedésünknek alapját megvetni.

A közoktatás terén a törvényhozás áldozatkész támogatása folytán oly órisái haladás történt, mely már eddig is századok mulasztását pótolta.

Törvény által rendezvők már nemcsak a számban két annyira növekedett, de azon kívül minőségben és főleg a magyar szellem tekintetében roppantul emelkedet elemi iskolák, — hanem a közép iskolák, tanügyi is. — Az egyetemi egyetem felállításával befejezettek nem tekinthető, de azért e tekintetben is már oly örvendetes haladás észlelhető, különösen a műszaki oktatás terén, hogy hazánk ifjúságának alig lehet ok alapos kiképzetésük végett külföldi egyetemeket fölkeresni.

Alig tehetnek, úgy hiszem, feleslegesebb doigot, sőt még talán a t. választóknak hazafiai érzelmeit látszanom kétségbe vonni, ha a honvédelem fontosságát előttök bizonyítgatni szükségesnek tartanám.

Jól tudom, hogy t. polgártársaim minden kivétel nélkül a legőszintűbb hazafiai örömmel fogadnak és üdvözölnek minden oly lépést és intézkedést, mely a magyar honvédelem fejlesztése és emelése érdekében tétetik.

Ez irányban igen nagy horderejű és következteti intézkedések történtek. Azon kívül, hogy a közös hadsereg katonai nevelő és tisztképző intézetében 120 alapítványi hely felállítását által a magyar ifjúságok ut nyitottat arra, hogy magokat a hadi tudományokban kellőleg kiképezhessék, a Ludovica akademia is felsőbb tiszti képző iskolává alakítottatott át.

Maga a honvéd sereg pedig a közös hadsereg tisztikarából magyar honfiakkal egészítettett ki s így a honvédségben eddig előfordult hiánya a képzett tiszteknek nemcsak meg szűnik, hanem biztosan remélhető, hogy a magyar honvédség, mely már eddig is, dacára a gyakorlatokra fordított idő rövidségének, a hadi képzettségnek oly fokát érte el, mely a külföldi szakértők csodálkozását költötte fel, rövid idő alatt oda fog fejlődni, hogy nemcsak hazafiai rokonszenveinek, hanem nemzeti büszkeségünknek is méltó tárgyat fogja képezni.

Az igazságszolgáltatás terén is igen fontos reformok és alkotások léptettek életbe. Hogy többeket ne említsék, megalkottatott az európai legnagyobb tekintélyű által kitűnőnek elismert büntető törvénykönyv; és a kisebb, ugynevezett bagatell ügyek gyorsabb és olcsóbb elintézésére törvény hozott. A magán-jog, büntető eljárás, bányászati és vízi jogi törvényjavaslatok készen vannak és csak az országgyűlés elébe leendő terjesztésre várnak.

Nincs a mezőgazdaságnak oly ága, melynek felvirágzását a kormány közvetlen nagymérvű támogatásával sikeresen elő nem mozdította és veszélyeztetett érdekeit, mint legközelebb is a bécsi marhavásári szabályok alkalmával hathatósan meg ne védelmezte

volna. Vetőmag és tenyészállatok kiosztása és díjazása, a cultur-mérnök és vándor-tanítói intézmény, borászati kormánybiztoság és minta-pince felállítás, gazdasági szakiskolák szaporítása, sőt újabb termelési ágaknak, melynek a rizs, kumló, selyemtermelés és a tejgazdaságoknak megteremtése által a gazdaság terén oly fényes haladást eszközölt, melyet még ellenfelei is kénytelenek elismerni.

A kormány nem kevésbé kiváló gondjának és hathatós támogatásának tárgyát képezte hazai iparunk is. Az új gyáraknak nyújtott adó-kedvezmény következtében már eddig is nagy lendület észlelhető. — A köztudott ipar, rajz és fametsző iskolák, a fűtők, gépvezetők, molnárok, kovácsok tanfolyama által mód nyújtott iparosainknak, hogy magukat annyira kiképezhessék, hogy a külföldi iparosokkal a versenyt kiállhassák.

A budapesti világkiállítás által pedig alkalom adatik iparosainknak, hogy a fogyasztó közönséget meggyőzzék arról, hogy már most is vannak számos nemcsak oly iparosok, sőt egész iparágok, melyeknek készítményei a külföldiekkel győzedelmesen kiállják a versenyt és a melyeket mellőzve idegenekhez fordulni nemcsak indokolatlan, de valóságosan hazafiatlan eljárás volna; és így remélhető, hogy az ez irányban hangoztatott jogos panaszkok a kiállítási tapasztalatok után legnagyobb részben meg fognak szűnni.

Megtörtént az ipartörvény revíziója is, még pedig meggyőződésem szerint azon egyedül helyes alapon, hogy a leginkább érdekelt iparosok többségére bízott annak elhatározása érdekeikre előnyösnek tartják-e az ipar-társulatok alakítását, vagy sem?

Bármennyire szem előtt tartotta is a kormány és országgyűlés a pénzügyi viszonyaink által parancsolt takarékoskást, még sem habozott egy perczig sem a legnagyobb áldozatokat is meghozni, ott, a hol azt elemi csapással sújtott hazánkfiainak segélyt igénylő állapot, vagy az ország méltósága megkövetelte.

A romjaiból fényesebben, mint az előtt újra felépült Szeged nagyszerű monументumként fogja az utókornak hirdetni koronás királyunknak és a magyar nemzet és kormányának nagylelkű áldozatkészségét.

Hasonlóképen fogja hirdetni országunk ezredéves fennállásának ünnepére felépített elhatározott országház, azon törhetlen hűséget és kegyeletet, melylyel nemzetünk alkotmányához ragaszkodik.

A vizsábályozási administratio igen nagy áldozatokkal, de oly helyes alapokra fektetve hozott létre, hogy jogosan remélhető, miszerint hazánk legtermékenyebb részének az árvíz pusztításai ellen való megvédése ezen uton el fog éretni.

Ezek a szabadalvú párt által ernyedtelenül és következetesen támogatott kormány által elért azon főbb eredmények, melyeket röviden fel miteni kívántam.

Van azonban még mindezek kivül, is kormányunknak egy nagy érdeme, melyet én legalább hajlandó vagyok minden más tényleg elért bármily nagy fontosságú sikereinek is felibe helyezni. Ez azon számtalan különféle intézkedések és nagy áldozatok által elért és el nem tagadható haladás, melyet a magyar nyelv, nemzetiség, tudomány és a magyar állam jövőjébe és szilárdágába való bizodalom az egész hazában 9 év óta tett.

Jól tudom, hogy ez a tisztán magyar nyelvű vidékeken kevésbé vehető észre, valamint azt sem tagadom legtávolabbról sem,

hogy ezen a téren is felette sok a teendő. De ezen haladás, ha az egész hazát tekintjük oly szembetűnő, sőt mondhatnám kézzel fogható és a magyar nemzet jövőjére nézve oly nagy fontosságú, hogy ha ezen kormány semmi más sikert sem tudna felmutatni, még akkor is ezen általa elért eredmény egy maga legendő volna arra, hogy minden igaz magyar hazafi halálját és tisztelét teljes joggal kiérdemlje.

És most midőn politikai pályám végén azon megnyugtató öntudattal lépek vissza a magán életbe, hogy egész életem folyton, mely nyitott könyvként áll Önök előtt, soha magán érdekeimért előtrébe nem állítottam, hanem hazám és városom érdekében csekély tehetségem szerint igyekeztem a roám ruházott kötelességet lelkiismeretesen teljesíteni, — engedjék meg Önök, hogy az irányomban oly sok alkalommal tanúsított bizalomért soha el nem muló hálámát és őszinte hazafias köszönetemet nyilvánítsam s egyuttal azon reményemnek adhatassak kifejezést, hogy Önök továbbra is támogatni fogják a szabadalvú párt törekvéseit, melytől várom mely meggyőződésem szerint hazánk szebb jövőjének kifejlődését és szilárdulását.

A beszéd végeztével éjjenriadal harsant fel, s következett az ünnepély egyik legszebb pontja: Jóna Dániel köszönetet mondott képviselőknek buzgó tevékenységéért és újra a jelöltség elfogadására kérte fel. A derék iparos lelkes rövid beszéde mely hatást keltett, s az őszinte szívből jövő szavak leirhatlan hatást keltek. Jóna Dániel körülbelül ezeket mondá:

Jóna Dániel beszéde.

Mélyen tisztelt polgártársaim! Én mint a második választó kerületi szabadalvú párt egyik igénytelen tagja, midőn Önök körünkben való szives megjelenésért, képviselői beszámoló beszédéért kerületünk szabadalvú összes választói nevében hazafiai hálás köszönetünket, tisztelünket nyilvánítom.

Ugyanakkor megértve azt, hogy a három évi mandátum lejárt, tudva azt, hogy a választások ideje nem messzire van, sőt biztosan tudjuk, hogy a választási határ és zár idő mily közelre esik, választó kerületünk elérkezettnek látja az időt, hogy jövőre képviselteséről gondoskodjék.

Én azt hiszem, hogy a törvényhozás figyelemmel kísérése, de az ön által itt elmondott beszédéből megértettük azt, mely szerint a szabadalvú párti képviselők kötelességeiket teljesítették.

Akkor pedig a második kerület összes szabadalvú polgárai akaratát, erős meggyőződését nyilvánítom, ha azt mondom, hogy ön azon szabadalvú pártjának egyik rendíthetetlen híve; egyik szerény de szorgalmas munkás tagja azon szabadalvú pártjának, melyhez mi is mindnyájan szerencsések vagyunk tartozni.

Jól mondta azt előbb a felhívó tisztelt elnökünk, hogy mi jól ismerjük önt, igen ösmerjük önmek szeplopóten, önzéstelen, tisztapuran jellemét, ki jó és bal sorsunkban velünk együtt gondolkozik és érző testvérünk, barátunk volt a multban, az a jelenben is, erős a hitünk a lesz a jövőben is.

S így városunknak olyan ügye forogna fenn, a hol annak szerencsés keresztülviteléhez országgyűlési képviselőjére is kellend

támaszkodnia akkor is önmek, ki ügyeinket kicsinytől nagyig ösmeri és tudja, nemcsak de minden zaj nélkül, azt előmozdítani akarja is. kiről meg vagyunk győződve, hogy hazája után egyedüli szemefényé mindene csak Debreczen város, akkor is, ott is minden utógondolat nélkül önmek számíthat, ez az öntudat vezérelt bennünket a multban, e vezérel a jelenben is, azért nem keressük mi azelőtt sem, nem keresünk most sem más senkit, ki kerületünket képviselje, nem! mert bizalmunk önmek nagyrabecsült polgártárs! teljes; ugyanazért, a második kerület összes szabadalvú polgárai nevében kérem fel önt, miszerint képviseltesüket választóinktól elfogadni kegyesen meiltóztassék.

Azon erős hitben, biztos reményben, hogy ön ezen a választó polgároktól jöhető legszebb, legmagasabb megiltóztatást nem utasítandja vissza, mint nem utasította már oly sokszor, akkor nincsen egyéb hátra, mint hogy a második kerület összes szabadalvú polgárai nevében is kérem a mindenható ur istent, hogy önt mint ez idő szerinti képviselő jelöltünket, a haza boldogulására, városunk javára, igen — igen sokáig tartsa meg.

És most ismét Kiss Lajos képviselőjöltnök emelt szót, s a következő szavakkal köszönte meg polgártársainak személyéhez való törhet en ragaszkodását:

Kiss Lajos köszönete.

Tisztelt választó polgártársaim! Fogadják nagybecsű bizodalomnak ezen újabb leért legőszintébb hazafiai köszönetemet.

Régen táplált, nem csak óhajtam, de reményem is az volt és ma is az, hogy megbízatásom leteltével, éltém hátralevő napjait, hajlott koromat megillető nyugalomban tölthessem.

Azonban mindig úgy voltam meggyőződve, hogy polgártársaimnak szabad választásban nyilatkozó bizalma, oly elutasíthatlan felhívás, melynek minden személyes tekiintetek félretételével polgári kötelesség engedelmesskedni.

Ezenkívül pedig mélyen érzem azt is, hogy ha a felette megiltóztoló bizodalomokat ridegen visszautasítanám, nem csak polgári kötelességem ellen véténék, hanem a legnagyobb halátlanság bűnét követném el mindazon igen tisztelt polgártársaim irányában, kik engemet oly hosszú évek során bizodalomukkal, jóindulatukkal és rokonszenvükkel folytonosan kitüntettek.

Ha tehát polgártársaim többsége szükségesnek tartandja hogy szolgálómat ismét igénybe vegye, bár mi nehezen essék is a remélt nyugalomról lemondani, tisztellett fogok akarajtok előtt meghajolni; őszintén nyilatkoztatóván, hogy teljes életemben valott elvemhez ezután is hű maradván, azon szabadalvú zászlót fogom követni, melyet Tisza Kálmán kormányelnökünk hazánk anyai hű fiaitól környezve, oly magassan lobogtat. Mindazon igen tisztelt polgártársaim pedig, kik az előttem annyira becses bizalmukat irányomban változatlanul megtartották, legyenek meggyőződve, hogy az irányokban őszintén érzett legmélyebb hálámát én is éppen oly változatlanul fogom minden körülmények között lelkemben megőrizni.

E szavak elmondásakor a meghatóttág vett erőt szerettet képviselőnkön. Beszéde végeztével az éljenzés ismét megnyult, s számosan siettek a képvisel-

lővel kezét szoritani. A választó polgárság végül Tisza Kálmán éljenzésével oszlott szét.

Napi hírek.

— Polez tábornok városunkban időzik, s ma a helyben állomásozó 39-ik gyalogezred felett szemlélt tartott.

— Garbóczy siremlek felállítás. Kegyeletes emlékművet ült tegnap Debreczen város ref. vallású közönsége; „legkedveltebb kántora“ néhai Garbóczy Sámuel kedves emlékeztetének szentelte azt. A háta és tisztelet, tizenkilencz évvel a megboldogult jó öreg ur halála után, az egyszerű fejfa helyébe díszes márványkövet emelt közadakozásból. A sirt, mely fötiszteletű püspök ur korán elköltözött kedves gyermekeié mögött emelkedik, roppant közönség vette körül. A város lakosságának minden rangú és felekezeti osztálya képviselve volt. A ref. egyháztanács csaknem teljes számmal jelent meg, élén K. Tóth Mihály, Kiss Albert, és K. Tóth Kálmán lelkészekkel; püspök ur nem vehetett részt az ünnepélyen, minám régi ígéretéhez képest a szegedi új, szép ref. templom felszentelését végezte; a város részéről Körner Adolf főkapitányt, Konti Lajos, Beer Kálmán, s Bogdán Imre alkapitányokat láttuk ott; szép számmal voltak ref. és kath. tanárok, és tanítók is. Részt vett a „legutolsó“ végtisztességételen az öreg urnak még életben levő egyetlen leánya, helybeli polgárNémethy Jánosné, unokái közül György Elek főiskolai pénztárnok, Győry Lajos, kenderesi lelkész és Dorogi Lajos, kisnyászlási ref. lelkész. A. Juszina. Az ünnepélyt a városi dalárda kezdte meg egy énekel; azután K. Tóth Kálmán tartott remek emlékbeszédet, melynek gyönyörű szónoki erővel előadott részletei mely hatást keltek az ünnepelő gyülekezetben. Szépén fejtette a jó öreg Garbóczy jellemét, ki mesterileg töltötte be hivatalát, hazafiságával példányképül szolgálhat, mint ember olyan volt, hogy alig volt e nagy városban család, melyhez őt bizonyos lelki rokonság ne fűzte volna. szóval egész földi élete egy összhangozatos zsoitárhoz hasonlított. A dalárda éneke követte a beszédet s azután Kovács József a Szatmári Károly által írt életrajzt olvasta fel. Garbóczy Sámuel 1780-ban Szatmárnagygyében született, mely már anyai híres papot, tanárt, világi öszoemberket adott debreczenek és a magyar prot. egyháznak; tanult S. Patakon s előbb Nábrádon tanítóskodott, majd Beregszászon lett kántor. — Innen választották meg Debreczenbe 1818-ban, hol 47 éven keresztül, egész 1865-ig kántoroskodott. Hogyan? A legtöbb ember tudja, emlékszik reá e városban. Az életrajz számos példát hozza fel azon általános nagy tiszteletnek, melyben a „legkedveltebb kántor“ névre érdemesített Garbóczy élete hosszú folyamán részesült. Balogh Péter így nyilatkozott róla: ennek az embernek köszönhetem, hogy püspök vagyok, mert ő tanított a betűkre. A debreczeni közönség elismerését s pedig ezen mondás fejezte ki: „Ha a templomban Révész Imre prédikál és Garbóczy énekel, akkor ott senki el nem alszik.“ Halálakor az egyháztanács mély fájdalommal emlékezett meg jegyzőkönyvében a jó öreg urról s árvaínak kedvező kegyeleti évet adott; Ft. Huzly Károly prépost pedig a legőszintébb sajnálatát fejezte ki, hogy haláláról későn értesülvén, a kath. templom harangjait tiszteletére meg

„Debreczeni Ellenőr“ tárczája.

A REJTÉLYES VÁZLAT.

Egy Londonban meghalt német festész hátrahagyott irataiból.

(Vége.)

Ez a falra rajzolt bitófát világítja meg. Hallám az éji őr az utcán kiáltani: — Egyet ütött az óra! Diesérjétek az Urat!

Ugyanezt hallám két óraker, háromkor s így tovább egész virradatig. — Mondják: jobb ártatlanul meghalni, mint gonoszul élni. A lélekre vonatkozólag állhat ez — de a megkínzott szegény test felzudal, ha a kínokat ártatlanul kell túrnie, s fölkel a lélekben az öntudatot: „Te ártatlanul szenvedsz!“

Hetivásár volt. Hallám a termények és zöldséggel megterhelt parasztkocsik zörgését. Sőt még a tejeles asszonyok hangját, s a birónfiak lárját is ki bíram venni. — Valami borzasztó volt e hangokban, melyek a magános s a halálra kijelölt fogolyhoz hatoltak. Végre mégis elűzte az utcazi életnek lárját a cimémről a homályt — az emberekhez közel éreztem magamat, az adott nekem majdem kétségbeesett erőt. Ellenállhatlan kíváncsiság lepett meg, hogy a mit hallok, azt láthassam is — már csak az is vigasztalt, hogy más arcokat is láthattam, nemcsak bírom félelmes, s őreim gunyosan mosolygó arcát. Lábam a mélyedésbe tettem, felemelkedem, megfogtam a vasrudat, s egy percz alatt fenn voltam! De lábujjhegyen állni sokáig, lehetetlen volt, s én inkább függettem, mint álltam. Megfogtam tehát a legfelső vasrudat, s felemelkedtem az ablak parkányára, leültem. Most már tetszésem szerint nézhettem le. Mily vágyódással né-

zém a szabad tömeget, mindenütt vigás, sürgős-forgás, meglegedés volt. — És én! könyök toltak szemembe. Nagyon szerettem élni. Csak élni — levegőt színi, a kék eget láthatni! Ha életogytigliani rabságra ítélek, s golyót tesznek is lábamra csak éljek!

A piac oly vig és és tarka képet állított elém! A parasztnök nemzeti öltözetükben tojtást, gyümölcs- és zöldséggel megrakott kosarak mögött ültek! karjaikon az inget feltűrt mézősökök étvágyat gerjesztő húst árultak; a kapuk előtti lépcsőkön széles kalapú parasztkö ütkek — szájkban az elmaradhatatlan pipával, — továbbá a vásárlók hullámzása, kiut legtöbbnyire csinos nők s szolgálányok — ez oly kép volt, mely soha egy pillanattig sem maradt ugyanaz, hanem változatossága által folytonosan érdekelte. Ennek látásánál elfeledtem nyomoromat, s egészen elmélyedtem a folytonosan változó embercsoport szemlélésében. Egy előttem emelő sem kerülie ki szememet. — Mindjárt szemembe tünt egy mézősör legény, ki vállán lábainál összekötött ürüt cipelt. A meztelen kar, mely a terhet tartotta, herculesi erőre mutatott; a félkaron az izmok a kézajlás miatt nyargatojasnyí nagyságot láttattak. Arczát nem vehettem ki, mert felémekelt karjával eltakarta. Egyszer úgy megkaptam az ürü nyakát, hogy majd megfogtam. — E fojtogató kéz — ezt nem most látom először! — Szivem hallhatólag vert.

Én a vázlaton levő képre gondoltam. — Ugy, egészen úgy rajzoltam. De a férfi ép úgy rejté el magát előttem, mint ez most. Oh, bárcsak egy pillanattig fölnézne! — Mintha lelkem e kíváncsága, kísérve fűrkésző szemeimtől, magnetikus erővel hatolt volna ez emberre — felém fordult — teljesen látam daemóni arczát — vérem szilaján nyargalt ereimben, hideg borzadás

futott végig testemen s reszkető ajakkal kiáltám:

— Ez ő! Ő hiányzott és senki más rajzomban! Ez a gyilkos!

Fogam vaczogott, midőn leugrottam az ablakból, a vér fejembe tödult; arcom, agyam tüzeit.

Egy gondolat villámként cikázott át velőmön. Börtönöm minden zugában kerestem a mivel rajzoltamék. Egy darab drágakő nem esinált volna oly nagy örömet nekem, mint egy darabka faszén találása; melylyel valószínűleg a bitófa rajzoltatott; ezt a szalmafekhelyben láltam. Negy mohón kaptam kezembe s a mi a vázlaton hiányzott, nagyobb alakban kezdtem a falra rajzolni. Az áldozatot csak úgy odavetve, de a gyilkos alakját és arczát a leglelkiesmeretesebb pontossággal vittem ki. — Ez oly könnyen és gyorsan ment, a legkevesebb bizonytalanság nélkül, mintha azon ember előttem ülne, oly világosan állt előttem amaz ördög minden arcvonása.

Tíz óraker börtönömbe lépett a börtönőr s esodálkozva a falra, kérde:

— Mit jelentsen ez?

— Menjen — mondám hevesen — s kérje mindkét törvényszéki tanácsnok urat, hogy kegyeskedjenek hozzám jönni!

— Doiguk van most a kihallgatási teremben — mondá fejet rázva a börtönőr.

— Fontos beszélni válom van velök — folytatám; az igazság nevében kérem, teljesítse kíváncságotam!

A hang, melyen e szavakat kiejtém, oly könyörgő volt, hogy nem bírt neki ellenállani — eltávozott. Az utolsó vonásokat tettem a félelmes gonosztevő arczára. Egész a megszólamlásig hasonló volt, s oly valóan állt a falon, hogy magam is elbámoltam. A kép kész volt, mire a tanácsnokok bejöt-

tek. Minden tagomban reszkette a képre mutatam s kiáltam:

— Látja uram, — ez itt, ez a gyilkos!

Dahlheim ur nyugodtan vizsgálta a rajzot s aztán kérdé tőlem.

— Hogy hívják ez egyént?

— Azt nem tudom, mondám majdem lélegzet nélkül — de néhány percz előtt ment a piacpon. Egy ürüt vitt vállán a Drabant-utezától a harmadik utcába.

— Mit mond ön ehhez a vádláshoz? — kérdé Dahlheim ur a másik tanácsost, mig én leirhatlan feszültséggel vártam, mit fog szólni.

— Én tanácslom — mondá emez — hogy a lerajzolt egyént azonnal keressék fel — mázsa teher esett le szivemről.

— Ha nem is lakik abban utezában — mondá tovább — meg lehet kérdezni, ki ő és hol dolgozik.

A rendőröknek kiadattak a szükséges parancsok elmentetle. Azután visszatért mindkét tanácsos s a rajzot szemlélvén, lassan beszélgettek. Rendkívüli izgatottságot ép oly nagy bátyadság követte — nem birtam tovább állni, kimerülve rogytam ágyamra. A két hivatalnok nem vett észre, hanem tovább szöttek titkos beszélgetésüket. A várakozásteljes szünet sokáig tartott. Csak az tudja megítélni kedélyállapotomat, ki bármí csekély körülmény által felbátorítva a szabadalvú órárt várta, ilyenkor a perczek óráknak, az órák napoknak, a napok örökkévalóságnak tetszenek. Kétség, felelem, remény hullámzottak lelkemben s a bizonytalanság kintja fogta el szivemet.

Végre léptek hallatszottak a lépcsőn. Én azon balgatag meggyőződéssel figyeltem, hogy a gyilkos lépteit száz közül is megismerném. A léptek közeledtek. Szörnyű egykedvűséggel pillantának a tanácsosok az aj-

ne
én
Sá
és
ke

sze
egy
th.
Józ
5 th
Mag
jos
Lás
P. I
Töv
köz
szel

tart
mal
döbe
göke
iga
gutr
vasp
vára
reng
alatt
dök
kel a
két le
lállat
féle
az u
Jombe
tak
a szel
mos
elnök
ezredé
polgár
ismét
k e s
cragi
dász t
a társ
Oszterl
ler Jár
a lö
mind a
kért, me
tek, egy
túvna
Majd ta
óráig egy
zött vo
salat in
váltak
S i m o
ezen vá
Armin h
d a y Jé
academia
ozagi kí
ton honv
városi ta
családja,
roly, H.
dászok.

tóra; a
a belépő
tal. A f
száj körül
az izmok
belső nya
zése, mely
zett, s ne

Dahl
neki, hogy
fogoly t
zadva t
és a meg
minden t
vel és ha

De r
Gyorsan
öklével ag
kolat hall
harsány h

— T
rendőr ve
még négy
s a kétség
göt feltár
és lábait
visszahozt
megváltoz
fejét mellé
tek, mint
volna meg
ajakát s is
Ennek látá
szott felejt
tauk van
dét figyel
moga:

— M
gemet s
történt.

Kezen
szabadult

to polgar-
u eljenze-
ban idozik,
yalogezred
ellallitasa.
guap Deb-
gye Sámuel
t. A hata
megboldo-
szeru feja
közada-
püspök
keie körül
u es fele-
ref. egy-
tal jelent
Albert, és
ok ur nem
után régi
ref. temp-
résztől
ajos, Beer
okát lát-
és kath.
e leg-
nyak
helyeli
György
Lajos,
szállási
vt a va-
zél;
ki eröl
ttek az
te a jó
töltötte
pül szoi-
áll volt
t bizo-
szóval
szóitár-
vette e
Szat-
asta fel.
armeg-
papot,
debre-
tanult
skodott,
Imen
an, hol
rosko-
emlék-
példát
ietnek,
re ér-
yamin
tt róla:
y püs-
kre. A
üg ezen
Révész
kor ott
gyház-
t meg
rvának
ly Ká-
málátát
sülvén,
s meg
re mu-
ez a
a raj-
ajdnem
t ment
abant-
oz? —
ig fog
ez —
tessék
ban —
si ó és
sleges
mind-
assan
át ép
a bir-
nyarra
a to-
vara-
az
ármi
szak-
drák-
való-
nyén
ság
esón.
tem,
meg-
egy-
z aj-

nem huzathatta. Az ünnepélyt a dalárda szép éneke fejezte be. A sarkövön, mely Boros Sándor raktárából került ki, ki a felállítás és aranyozást ingyen teljesítette, a következő felirat áll:

A. B. F. T. R. A.
Itt nyugszik néhai

GARBÓCZY SÁMUEL,
47 évig Debreczen város,
ref. egyházi közönségének
a legkedveltebb kántora olt.
Szül. 1790. febr. 18. Meghalt 1865. decz. 20.
Béke porainak.
Kegyelettel jelölték a sarkövet
tisztelő hívei. 1884.

Legátusok lesznek a pünköszi szent ünnepek alatt a vidéki népesebb ref. egyházakban: Bözörmény: Kiss Sándor 4. th. Hadházi: Sass Béla 3. th. Derecske: Nagy József esk. felügyelő. Földes: Vitéz Ignác 5. th. Szoboszló: Kerekes Sándor. Diószeg: Magyar István 4. th. N. Váradi: Bihary Lajos 4. th. és Kutas Bálint 3. th. Ujfalu: Szűcs László 3. th. Kaba: Kovács József 4. th. P. Ladány: Sámásy Kunda 4. th. B. Ujváros: Tóvissy Pál 3. th. H. Nánás: Szabó István köztanító. B. Szentmihály: B. Szabó József 4. th.

Vadászat a guti erdőben. Tegnap tartotta meg a Guty vadász társaság májusi malabságát saját vadász területén a nagy erdőben. A reggeli órákban kiránduló vendégeket a társulati tagok a guti indóháznál fogadták, hol hozzájuk csatlakozva, ki a külső gútra, egész az erdő rejtőg széléig a helyi vaspályán tették meg az utat, itt a reájok várakozó kocsiakra ilve tovább mentek be a rejtőg belsejébe, hol már a párfány lombok alatt özek pihennek, s az új szülött kis gidók kíváncsián néznek szép barna szemekkel a zöldelő lombokra. Itt a nők kedvére két hajts tartatott — s nagy meglepetéssel látták a hölgyek eliramodni a vadak különböző nemeit, majd hazatérle szekerem téve meg az utat — az erdőszélhez tértek, hol zöld lombos levélzsin alatt hosszú asztalok voltak felterítve, a Magyar testvérek huzták a szebbnél szebb nótákat. Ebéd közben számos felköszöntő volt — Buda y társulati elnök a vendégeket, Gr. Csáky Kálmán ezredes Simonffy Imre polgármestert — a polgármester a társulatot — majd Buda y ismét a másik választásulat elnökét Békessy László tanárt, majd Tóth Mór kar. czagi kir. ügyészt egykötő elődjét, ki a vadász társulat megalakítója volt. Tóth Mór a társulat három tisztviselőjére, Buda y Osztérkam Armin kir. adó felügyelő és Békessy János erdőszere emelte poharát. Deután a fő díjak osztattak ki az erdő védeknek, mind azon ragadozó szárnyasokért és állatokért, melyeket egy év tartama alatt elejtettek, egyszerűs mind több jutalmak lettek kifizetve a vad tenyésztés körüli forgalmakra. Majd táncra perült a társaság s egész hat óráig együtt mulatott s ekkor a felbokrétázott vonaton igen jó emlékekkel telve a társulat iránt vissza jött Debreczenbe. Jelen voltak Gróf Csáky Kálmán és családja, Simonffy Imre kir. tanácsos és Debreczen város polgármestere, Osztérkam Armin kir. erdő felügyelő és családja, Buda y József, Békessy László gazdasági academiái tanár és neje, Tóth Mór kar. czagi királyi ügyész, Markovics Márton honvéd huszár százados, Laky Lajos városi tanácsnok, Békessy János erdőszere és családja, Békessy Lajos, Lovassy Károly, Hajdu Gyula és sok más urak s vadászok.

tóra; a mint kinyílt, láthatólag meglepettek a belépőnek arczképmelű hasonlósága által. A fogoly félve nézett a földre. Arca a száj körül görsősen össze volt huzva, hogy az izmok egész a fülig láthatók lettek; nagy belső nyugtalanságot élelta tévelygő nézése, mely a padlózatot szanaszét tévedezett, s nehéz és gyors lélekzése.

Dahlheim ur megszólította s parancsolá neki, hogy nézzen a falra rajzolt képre. A fogoly fölemelé kiesinyi, szörű szeméit — borzadva tántorodott vissza, midőn ott magát és a megölt nőt megismerte. Ez erős ember minden tagjában reszketett, mint a nyárfalevél és halotthalvány lett.

De mindjárt visszanyeré vakmerőségét. Gyorsan mint a tigris, ugrott örére, óriási oklével egy oda szorítá a falhoz, hogy a vakolat hallott, és az ajtúnak rohant. Dahlheim harsány hangon ki-kiajtott:

— Tartások fel a gyilkost! erre négy rendőrveté magát az ellilanni akaróra. De még négynek is furdásába került az erős s a kétségbeesés által majdnem örült dühöngőt feltartóztatni Midőn legyőzték, kezét és lábait erős láncokkal megkötözték, ismét visszahozták a börtönbe. Most már egészen megváltozott, minden ereje eltűnni látszott, fejét mellőre hajtá; lábait és kezét reszketek, mintha elviselhetlen hidegség rázkódtatta volna meg. Hallgatag dühvel harapta alsó ajkát s ismét a falra rajzolt képre nézett. Ennek látása meg zavarta elméjét s el látzott felejtkezni arról, hogy hol van s hogy tanak vannak körülötte, kik minden beszédét figyelemmel kísérik, csendesén morgogá:

— Micsoda sátn láthatott meg engemet s az öreg asszonyt, hisz éjfélkor történt.

Kezemről levették a bilincset — meg szabadultam.

P. S.

Köszönetnyilvánítás. Fogadják — mindazon tisztelt rokon, jó barátok és ösmerősök kik szeretett gyermekem hült tetemének végtisztességétélben részt vettek hálaadás közönetünket. 1884 máj. 26 án. Palfy Dániel a család nevében is.

A zenede javára rendezett mükedvelői előadás szereplői tegnap este az előadás után a Koronában gyűltek össze vacsorára, s aztán a Magyar testvérek zenejátéka mellett táncra kerekedtek. Az egyes szereplőket a dícséreték özőnével halmozták el, s különösen a női tagoknak jutott ki bőle. — Bernát Flóra kisasszony volt a központi minden társalgásnak, s minden csoportban az ő rendkívüli hivatottságáról s elért óriási sikereiről beszéltek. Nincs benne kétség, hogy ha a kisasszony a művészi pályára lép rövid idő múlva dícsőséget arathat, s a magyar színművészet egyik bőszejé lehet. Népdalait annyi természetes kedvességgel, keresetlen hűséggel, kifejezéssel adta elő, hogy a közönség tombolt lelkesedésében. A mükedvelői előadás szerdán megismételtetik, s a közönség óhajának lenne elég téve, ha Bernát kisasszony ez alkalommal ugyanazon dalokat adná elő. A szerdai előadásra előjegyezhetni Góltl Anna Nándor ur gyógyeszer-tárában.

A debreczeni tornaegylet 1884. június 15-én vasárnap saját pénztára gyarapítására a „népkertben” zártkörű torna-ünnepélyt rendez. — Az ünnepély kezdete d. u. 5 órakor. Belépi család-jegy 3 ft. Személy-jegy 1 ft. Gyermek-jegy 20 kr. Jegyek csak az ünnepély napján a „Népkert” bejáratánál felállított pénztárnál, e meghívó felmutatása mellett válthatók. Az alapító, pártoló s működő tagok saját személyükre a börtönkukban levő szabadjegyeket használhatják. Felülfizetése közönséggel fogadtatván, hirlapilag nyújtásztanak. Kelt Debreczenben, 1884. april hó 6-án tartott gyűléséből. Domokos Kálmán elnök. Nagy Ferencz alelnök, Kozma Zsigmond titkár. Magyar testvérek zene-kara fog működni. Mérsékelt árú hideg s meleg ételkről s italokról gondoskodva leend. Az ünnepély műsorozata következő lesz: 1. Ünnepélyes kivonulás a népkertből a főiskolai tőről dél után fél 5 órakor. 2. Verseny-tornászás, közben-közben zene. 3. Vivás. 4. Díjak kiosztása. 5. Táncszámla. (Kezdete 8 órakor.)

A debreczeni csolnákzó egylet esütörtöki közgyűlésén először is a tisztújítás ejtetett meg. Megválasztottak elnökké Lőry Sámuel ur, pénztárnokká Szilágyi Imre ur. Választmányi tagokul Ngs. Szunyogh Sándor cat. igazur, Bozókó Soma ur, Csurka János ur, Hauke Emil ur, egyleti gazda Polonyi Andur ur — a kik egyszerűs mind napbiztosok is leendnek a nyár folyamán a kikötőben a közgyűlés több életre való eszmét tárgyal. Egy rendszabály kidolgozását is hozta javaslatba, mely a kikötőben lesz foganatosítandó és arany keretbe az új csarnok oldalára lesz kifüggesztve. A megnyitási ünnepély miután a hét igen kellemetlennek mutatkozók Pünkösdt után hihetőleg szerdán vagy esütörtökön annál fényesebben fog sikerülni. Azonban miután úgy az új csarnok és a kikötő rendben találtatott. Szerdától vagyis május 28-ától a forgalomnak átadatik. Végül tárgyalatott az is, hogy ha a nyáron egy uszoda társulat alakulna (a mi nem lehetetlen) a csolnákzó egylet az uszoda társulatnak készséggel által engedí a kikötő háta megett levő gyepterületet hogy azon egy uszodát építhessen. A közgyűlés este 6 órakor csoportban kivonult a kikötő és a szép új csarnok megsemlélésére.

Az alsó-szaboles hajduvidéki tanító egylet szombatn tartotta közgyűlését H. Bözörményben, a gymnasium disztermében. A tagok igen szép számmal jelentek meg, több mint hatvanan vettek részt az érdekes és fontos tárgyakban gazdag gyűlésen, melyet Szeremley Sámuel esperes, Kiss József tanfelügyelő, Kovács András polgármester urak megjelenésükkel tisztelték meg. A gyűlés tárgyai a következők voltak: az országos tanító gyűlés által napirendre hozott tanügyi kérdések megvitatása (milyenek a népiskolai oktatás központja, ismétlő iskolák nyege stb.) folyó ügyek, gyakorlati tanítás, átiratok, indítványok. Este a tanítók tiszteltetére a fődöktörben majális rendeztetett, melynek sikerült a helybeli intelligencia tömeges részvéte teljesen biztosította; ugy jelentékeny jövedelem maradt a tanítók országos árva-háza és alsó-szaboles-hajduvidéki tanító egyesület gyámoldója javára.

Szélso baloldali érvelés. Főthrol írják a „Bud. Hirlap”-nek A szélsőbaloldali kortések nálunk is megindították a korteskedést zászlóalóppással, plakátszagattással és bicskázással. F. hó 21-én, egy lakodalmoban, három szélsőbali atyafi súlyosan összebicskázott egy Molnár nevű szavazó polgárt, mivel az Bossányit merete éltetni. A megejtett vizsgálat után már mindhárom bicskást bekisérték a váci járásbíróság börtönébe.

A Miklós-utca sarkán levő, eddig Somogyi örökösök tulajdonát képező ház helyén — mint már említettük — egy díszes palota épül. Megjegyzendő hogy az épület hátulso részén a Taray-féle intézet továbbra is megmarad. Ez intézet fennállása óta jó hírnévnek örvendett s a közlegő Pünkösdre ajánljuk a család tartó közönség figyelmébe.

Mükedvelői előadás.

Bizonyos skeptizizmussal mentem tegnap a helybeli zenede javára rendezett mükedvelői előadás megnézni. Az emlékeimben élő mükedvelői produktio impressioja alatt állva szentül elhatároztam, hogy a tegnapi előadásról körülbelül így fogom értesíteni a „Debreczeni Ellenör” olvasóit:

„A merénylet megtörtént. A mire eddigélek azok a bizonyos „legöregebb emberek” sem emlékeznek, beteljesedett. Consummatum est! Mükedvelők, a kiknek nagyrésze a hang-jegyeket csak hírből ismerik, operettet adtak elő. Operettet teljes zenekarkisérlettel, operettet, mely arról nevezetes, hogy szabad téit enged a magán produktio egész sorában, egy valódi, Suppé által megírt és mindenki által eléggé ismeretes operettet, mely alakilag miben sem különbözik a modern operettekől, sőt — a mi az ensemble egyöntettségét illeti — még magasabb igényekkel lép fel, mint azok.

A közönség türelemmel nézte végig a felvonásokat, helyenkint jókat kacagott, de különbea nyugodtan viselte magát. Ezzel erős bizonyítékot adta tapintatának, mely nem engedte, hogy mükedvelőkkel szemben a kritika álláspontjára helyezkedjék. Miután pedig a közönség karoltva a mükedvelőkkel lefegyverezték a kritikát, — tehát megállj, tollam! Eddig és ne tovább.”

Ennyire mentem a most már különben általános divó „előleges bírálatok” szerkesztésében. A mikor Czapek karnagy ur jelt ad, és megkezdődik a Hunyady nyitány Erkelőtől. A specialisan magyar zene e remekét esmosan játsza a 39-ik gya ogezred zene-kara, csupán azt sajnáltuk, hogy a fuvó-hangszerek (harmonia) aránytalanul bő alkalmazása a principal-hangokat teljesen fedezte, ugyanynira, hogy egyes szólamok alig voltak hallhatók.

A nyitány után sűrű taps hangzott fel, melyet Czapek karnagy ur különben meg is érdemelt.

Rövid szünet után aztán kezdetét vette a „Süketnek kell lenni” című francia vigjáték — a mükedvelőkkel.

Általánosságban tartott teatrintett referidám már kész lévén, könnyen néztem a függöny felgördülését. A pusza kíváncsiság volt az egyedüli rugó, mely figyelmemet a színpad felé terelte. És ettől a percztől kezdődik legkellemesebb családódom, mely arra kényszerített, hogy izekre szaggassam azon a priori megírt bírálatot.

Sesztina Ilona k. a. kilép és megkezdí darab első jelenését. (fronctikus taps, óriási virághalmaz.) — Damoiseau (Lökös ur) leányát Eglantine személyesíti, színpadra termett bájos alakjával és azon saját szeretetreméltóságával, melylyel szerepének merészül megírt fordulatát fentartás nélkül elfogadhatóvá tudta tenni a közönséggel. Úgyes hangsúlyozás, rokonszenves organum, és bátor játékával a darab folyamában is egyre aratta a megérdemelt sűrű tapsokat.

Rendkívül otthonias, jellemző, és eleven játékkal Rickl Antal ur tünt fel, a ki Boniface inas szerepében mindvégig derűségben tartotta a közönséget. Bátran állíthatjuk, hogy mint Boniface oly alakítást produkált, mely a mükedvelők rendes színvonalát messze maga mögött hagyja.

Lökös Gyula ur (Damoiseau) a süket emberek egy tragi, mint comikumát emelte sikerrel érvényre, míg Ferenczy Lajos ur (Placide) kifogástalanul vallott szerelmet, a mi különben tekintettel Eglantine személyesítőjére, nehéz feladat egyáltalában nem volt.

Kisebb szerepekben Fráter Géza ur Domahidy Elemér ur és Csaba Zoltán ur emeltek a darab keretét.

A felvonás-köz után Hitesy Lajos zenedei tanár ur foglalta el a karnagyí székét, és legott megkezdődtek azok a kellemes motívumok, melyek a „Tíz leány és egy férj s e m” című operettben egymást érik. — A függöny felgördül, és a vakmerő vállalkozás kezdetét veszi. Feszült érdeklődéssel lessük az elmaradhatlan felsülést (a legjobb barátban is van egy ize-pizei káröröm), — de az nem mutatja magát sehol.

A felvonás is véget ér, és mi azt kérdjük magunktól, hogy — csakugyan mükedvelőkkel állunk-e szemközt? Hiszen a mit eddig láttunk, azt — az intendatura óta — alig láttuk jobban előadva! Magándalok, duók a kar, zenekar, és az ensemble — ha nem is tökéletes — de mindenütt elfogadható volt. Hitesy Lajos ur a megmondhatója, hogy mékint érhetett el ily eredményt, rövid néhány próba után, de hogy a tegnapi siker a hihetetlenül határos, azt — dícséretére mondva — ezennel elismerem.

Balogh Erzsike (Maschinka), Geréb Gyizella (Sylla), Góltl Anna (Clairrette), Kiss Irén (Tobiska), Kubay Alajosné (Limonia) Lengyel Ilona (Blanche), Nemes Gabriella (Mary), Schmidt Paula (Albina), Szabó Emma (Britta) és Varga Vilma (Precisva) k. a. különféle nemzetbeli festői jelmezekben elragadóan néztek ki, és pusza megjelenésükkel egyszerre meghódították a közönséget, mely nem győzte eleget nézni a ritka szép látványt.

A lelkesedés azonban még csak akkor érte valójában tetőpontját, a midőn a leányok magánproduktioja kezdetét vette.

Góltl Anna k. a. Chopin egy gyönyörű polonaise-ával nyitotta meg a családi hangversenyt. Művészi fellogást tanusító, correct zongorajátékát a közönség virágosok-rossal, koszorúval és lelkes tapsokkal jutalmazta. Hasonló elismerésben részesült Kubay Alajosné urhölgy, egy szép olasz dal éneklésével, továbbá Kiss Irén k. a. pompásan előadott szavalatával.

A szalma-hangszere Geréb Gyizella Góltl Anna, Lengyel Ilona, Schmidt Paula, Szabó Emma, és Varga Vilma k. a. produkálták rendkívül ügyes összejátékukat, melynek gyújtó hatása után, az előadott darabot keuytelenek voltak megisméltetni.

Az operettben még Cziffer Nándor és Szép Lajos urak is, — előbbi mint Kaskasi, utóbbi pedig mint Páris — igen ügyesen játsztak és énekeltek; az előadott különösen jól sikerült.

És most engedje meg Bernáth Flóra k. a., hogy tegnapi szerepléséről bővebben megemlékezzem.

Semmiféle tulhajtásnak barátja nem vagyok, a pátri ügyéért is csak bizonyos határig tudok lelkesedni; dacára annak aligha fogok a jelen esetben megfelelő elismeréssel adózhatni. E sorokat tegnapi szereplésének közvetlen behatása alatt írom, — lehet, hogy kisérletem talán sikerül.

Mindenekelőtt constatálom, hogy Bernáth Flóra k. a. egy színpadi tünemény a szó legjobb értelmében. Egy tünemény, mely bár erősen magában hordja a naturalistikus jellegét, csodálatra kész. Alakítása Szidi szerepében kifogástalan, éneke elbűvölő. Blahánótájlyet nem láttunk és nem hallottunk. Mint elsőrendű soubrette uralhatná a tért nemcsak a vidék első színpadán, de a fővárosi népszínházban is, és erős meggyőződésem, hogy ott is hasonló a tombolási fokozódó tapsokat aratna. A kisasszonynak csupán egy büne van, de ez egy büne semmi körülmények között sem bocsájtható meg. E büne pedig abban rejlik, hogy nem szenteli magát kizárólag a színpadnak, a művészetnek, melynek egyik legihivatottabb képviselője lehetne. Gyenge de igen rokonszenves és completkra alkalmas hangja a soubrette szerepkörre utalják, és ezen a téren — aránylag rövid tanulmányozás után — pártatlanul állhatna Magyarországon. Rövid tanulmányozás után, mondom, mert mit meg tanulnia kellene, azt mihamar elsajátíthatja, a mivel pedig már ma rendelkezik, — a temperamentum, alakító-képesség, szóval a színpadi tehetség — azt tanulni egyáltalában nem lehet, de nem is kell.

A „Somogyi nótával” a „Csicsónéval” és miudjárt az első felvonásbeli „Csizma caopletjával” oly tapsvihart idézett elő, a milyenre színházunkban nem emlékezünk. Perceztől tartott a taps, csokrok, koszorúk egymást érték. Ez győzhette meg legjobban arról, hogy — bünös.

Ha pedig bünös, játsza el legközelebb a „bünbánó Magdolna” szerepét: szentelje magát a művészetnek, és mi meg-bocsájtsunk.

Végül elismerésünket fejezzük ki Foltényi Vilmos urnak az ügyes rendezésért, és érdeklődésünk a szerdai előadás elé.

Honolulu.

Legujabb.

(„Debreczeni Ellenör” eredeti táviratai.)

Budapest, Máj. 26. Tegnap az első kerületben Pauler Tivadar min. tartotta nagy tetszéssel fogadott beszámoló beszédét, mely után a nagyszámu választó polgárság által újra kijelöltetett. A második kerületben Darányi Ignác szintén beszámolt s újra kijelöltetett. Ellenjelöltje nincs. A nyolczadik kerületben Szilágyi Dezső tartott beszámoló, pártja felkérte a képviselőjelöltségre, mit elfogadott.

Szeged máj. 26. Az új református templom felszentelése tegnap délelőtt nagy ünnepélyességgel, díszes közönség jelenlétben ment végbe. Az ünnepi beszédet Révész Balint püspök tartotta. Tiszta Lajos grófnál és Révész Balint püspöknél egymást érik a tisztelgések.

Kassa máj. 26. Jókai Mór tegnap óriási közönség előtt tartá nagy lelkesedéssel fogadott programbeszédét; utánna tiszteletere díszlakoma rendeztetett; este féltizenegykor Bndapestre vissza utazott.

Szoboszló május 26. A gépvásár és ekeverseny gr. Zichy Géza gazdasági egyesületi elnök által roppant közönség részvéte mellett nyitattott meg. A vidékről, különösen Debreczenből nagyszámu vendégsg érkezett. Az eke verseny most folyik. Dében a város kiut a szabadban nagy ebédet ad. A délutáni vonattal látogatókat várnak. A gépvásár előrelátólag jól fog sikerülni.

Felolós szerkesztő és kiadó laptulajdonos
Vértesi Arnold.
Főmunkatárs: Karczag Vilmos.

